KOUTHUKA VARDHANI.

BY

K. VIRESALINGAM,

Retired Telugu Pandit Presidency College.

THIRD EDITION.

1898

MADRAS:

Printed at the Vivekananda Press, Purasawakum, (Title Page only).

PRICE 2 As.

కౌతుకవర్ధని.

ఇది

రాజమహేంద్రవరము దొరతనమువారి కాలేజిలో

ప్రధాన పండితుఁడగు

కందుకూరి-వీరేశలింగము చేత

రచియింపఁబడినది.

మూడవకూర్పు

చెన్నపురి:

శ్రీ చింతామణీ ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడినది.

1898.

దీనివెల 2 అణాలు.

కౌతుకవర్ధని.

ప్రథమాంకము.

౧. ప్రదేశము—నృసింహారావు పంతులవారిగృహము

[నృసింహారావు పంతులుగారు కూరుచుండియుండఁగా, ఆయన స్నేహితుఁడగు సుబ్బారావు పంతులుగారు ప్రవేశించుచున్నారు]

నృసి—ఏమండీ సుబ్బారావు పంతులుగారూ! మీరు నాలుగురోజులనుంచి బొత్తిగా దర్శనమియ్యడమే మానివేసినారు.

సుబ్బ—జరూరుగా కాకినాడ వెళ్ళవలసిన పనివుండి మీతో మాట్లాడిననాటి సాయంకాలమే పడవమీఁదవెళ్ళి యీరోజు భోజనపువేళకుమళ్లీవచ్చినాను. నేను వూళ్ళోవుంటే మీదర్శనం చెయ్యకుండా వుంటానా?

నృసి—వూళ్ళో విశేషాలేమండి? మీరువెళ్ళిన యీనాలుగు దినములనుంచీ నాకు వూళ్ళో విశేషాలేమీ తెలియడమే లేదు

సుబ్బ—మీరెరుగని విశేషాలేమున్నవి! భీమరాజుగారు సకుటుంబముగా కాశీయాత్ర వెళ్ళినసంగతి మీరు విన్నారుకాదా?

నృసి—ఆయనభార్య పుట్టింటికాడ యీవుడియాన్న వుండఁగా నేను చూచినాను ఆయన మామగారు మన యింటియెదుటనే కాపురంవున్నారు వారి ఆడంగులు నిత్యమూ మాయింటికి వస్తూ పోతూ వుంటారు. ఆయన సకుటుంబముగా యాత్రకు వెళ్ళినారని చెప్పుతూవున్నారు మీరు పొరబాటుగా విన్నట్టున్నారు.

సుబ్బ—సరిసరి మీరింకా వెరటిదోవనే వున్నారు భార్యఅంటే యేభార్య అనుకున్నారు? ఆయన దివాణంవారితోకూడా యాత్రకు విజయంచేసినారు

నృసి—దివాణం యేమిటి? నేనీమాట కొత్తగా విన్నాను.

సుబ్బ—మీరింకా విననేలేదా? భీమరాజుగారు కొత్తగావుంచుకొన్న భోగందాని యింటికి దివాణం అని పేరుపెట్టినారు

నృసి—ఆపేరు బహుచక్కగా కుదిరినది ఆజ్ఞపెట్టేవారులేక అంతకంతకు యీవూరు బహు చెడిపోతూవున్నది ప్రతివాడికీ కట్టుకున్న పెళ్ళాన్ని వదిలిపెట్టి

ముండను వుంచుకోవడవు భోగంవొకటిపట్టుకొన్నది వూళ్ళో పెద్దమనుష్యులమని తిరిగేతలగలవారు నలుగురే యీలాగు హద్దుచెడి ప్రవర్తిస్తూవుంటే, యికచిల్లరచేష్టలు చేసేవారిని అదమాయించేవారు యెవరువుంటారు?

సుబ్బ—అదమాయించేదినాలు చాలాకాలంకిందనే వెళ్ళిపోయినవి పూర్వము నాచిన్నతనంలో యీవూళ్ళో ముండను వుంచుకొన్నవాడు వకడో యిద్దరో వుండేవారు. వుద్యోగస్థులలో నల్లా వక్క నరసయ్యనాయుడు వుండేవాడు. అతఁడయినా యిప్పటిలాగు యింత హద్దుచెడి తిరిగేవాడుకాడు వూరుమాటుమడిగినతరువాత రాత్రి పదిఘంటలకు రహస్యంగా రండవకంటివాడెరుగకుండా ముసుగువేసుకొని భోగందానియింటికివెళ్లి వీధిలో యెవ్వరూ లేకుండా చూచి లోపల ప్రవేశించి మళ్లీ తెల్లవారిగట్ట చీకటివుండగానే యింటికివచ్చి చేరేవాడు. అక్కడికే అతణ్ని అందరూ వేళాకోళం చేసేవారు బంధువులు యెవ్వరూ అతనియింటిక వెళ్ళవారుకారు నలుగురిలోకి వెళ్ళడానికి సిగ్గుబాటుగావుండి అతఁడు సభలోకి యెక్కడికీ తాంబూలానికి సమేతం వెళ్ళేవాడుకాడు.

నృసి—ఈకాలంలో ఆసిగ్గూగిగ్గూ అన్నీ వదలిపోయినవి పూర్వకాలములో భోగందాన్ని వుంచుకోవడం అంటే తలవంపులుగా యెంచబడేది; యిప్పుడు భోగందాన్ని వుంచుకోవడమే ప్రతిష్ఠగాను వుంచుకోకపోవడం అప్రతిష్ఠగాను యెంచఁబడుతూ వున్నది. అప్పుడు భోగంవాళ్లుతమ్ము వుంచుకొనేవాళ్లులేక తంటాలుపడుతూవుండేవారు, ఇప్పుడు వుంచుకునేవాళ్లు భోగంవాళ్లుచాలక తంటాలుపడుతూవున్నారు ఆకాలములో భోగంవాళ్లయింటికివెళ్ళితే యెవరైనా చూచిపోతారేమోనని సిగ్గుచేత రహస్యముగా వెళ్ళేవారు, ఈకాలములో అందరూ చూస్తే గౌరవమని బహాటముగా పట్టపగలే పదిమందిని వెంటపెట్టుకొని మరీ వేశ్యలయింటికి పోతూవున్నారు కులంవారు యెవ్వరూ కూకలువేసేవారు లేకస్థితిచెడిపోతూవున్నది.

సుబ్బ—ఇప్పుడేమైనా అంటే కులంవారినే కూకలువేస్తారు పెద్దవుద్యోగాలలో వుండేవారు నలుగురూ ముండలను వుంచుకోవడంచేత కులంవారికి వారిని వెళ్ళ అనుసరించకుండాజరగదు, తెల్లవారిలేస్తే వారిని అనుసరిస్తూ వారి యిళ్లచుట్టూ తిరుగుతూ వారివల్ల జీవనంచేసేవారు వారి నేప్రకారముగా మందలించఁగలుగుదురు? పెద్దమనుష్యులన్నవారు ఆప్రకారంగా వ్యభిచరిస్తూ వుండడంచేత పోకిరీలు బొత్తిగా హద్దుమీరి విచ్చలవిడిగా తిరుగుతూ వున్నారు. ఆపెద్దమనుష్యుల అనుగ్రహం సంపాదించుకోవలననే వారందరూ భోగంవాళ్లచేత సిఫారసులు చేయించుకుంటేనేకాని వారిఅనుగ్రహంరాదు

నృసి—ఇంకొకటిచూచినారు కారా? ఇప్పుడీవూళ్ళో భోగంవాళ్లను వుంచుకొన్న వాళ్లందరూ చేరి వుంచుకోనివాళ్లను నపుంసకులని పరిహాసం చెయ్యడానికి మొదలు పెడుతూవున్నారు

సుబ్బ—యీవూళ్లోవాళ్లు మాత్రమే కాకుండా యీ జిల్లాలోవున్న భోగంవాళ్లందరూ వచ్చి యీవూళ్ళో కాపురంవున్నా చాలక లోకంలోవుండే ఆడవాళ్లందరూ భోగంవాళ్లయితే బాగావుండునని కొందరు మహానుభావు లనుకొంటూవున్నారు

నృసి—ఇంతి గొప్ప ఆలోచన తోచినవాడెంతటి బుద్ధిమంతుడో కాని యీ కోరిక లోకములోవుండే సముద్రాలలో నీళ్లన్నీ కల్లయితే బాగావుండునని కోరిన త్రాగుబోతు కోరిక కంటెను బాగావున్నది

సుబ్బ—కులంవారు యేమీ చెయ్యకపోతేపోనీ మతాచార్యులైనా యిలా కం పుచ్చుకొని యీదురాచారం మాన్పడానికి యేమైనా పనిచేస్తే బాగుండును

నృసి—ఇప్పడా మతాచార్యులమాట వినేవారెవరు? ఆ మతాచార్యులు కూడా యీ పెద్దమనుష్యులను ఆశ్రయిస్తేనే కాని వారికి భిక్షలు జరగవు ఆమతాచార్యుల కీసంగతి తెలిస్తే వాళ్లవద్ద డబ్బు పుచ్చుకొని పాదపూజ సమర్పించినావు కావని ముండలు లేనివాళ్లకు వెలివేస్తారు

సుబ్బ—నాకిప్పుడు వెళ్లవలసిన పనివున్నది యింకొకసారి మనస్నేహితులమందరమూ ఆలోచించుకొని యిందులో యేమిపని చెయ్యవలెనో విచారింతాము.

నృసి—మంచిది శేపటి ఆదివారమునాడు మనమందరమూ కూడి తప్పకుండా యేదోవకటి ఆలోచిస్తేనేకాని పట్నంసంగతి బొత్తిగా బాగావున్నదికాదు

సుబ్బ—తప్పకుండా ఆలాగే చేతాము

[అని నిష్క్రమించుచున్నారు.]

౨ ప్రదేశము నాగభూషణరావుపంతులుగారి గృహము

[నాగభూషణరావుగారును గంగాధరశాస్త్రిలుగారును రామసోమయాజులుగారును ప్రవేశించుచున్నారు]

నాగ—యీవూళ్ళో సుబ్బారావుపంతులున్నూ నృసింహరావుపంతులున్నూ మహాదుర్మార్గులు మనము అక్రమపుపనులు చేస్తూవున్నామని రేపువూళ్ళో యేమో సభ చేయించవలెనని వాళ్లు అందరియిళ్లు చుట్టూ తిరుగుతూవున్నారట. మీకేమైనా తెలిసిందా?

గంగా—యేడిసినారులెండి. వాళ్లుసభచేస్తే యీవూళ్లో వెళ్లేవారు యెవరున్నారు? ఆలాంటి పోఖిరీలందరూ పదిమంది జట్టువున్నారు వెళితే వాళ్లుపదిమందీ నృసింహారావుయింటికి వెళుతారు

రామ—ఇందువల్లవాళ్ల వోర్వలేనితనం వక్కటే కనుపడుతుందిగాని వాళ్లు మననేమిచెయ్యగలరు? మనము ముండలనుంచుకుంటే వాళ్లసొమ్మేమైనా పడిపోయిందా యేమిటి? యిప్పుడు పెద్దమనిషితరహా బొత్తిగా పోతూవున్నది ఇటువంటి పోఖిరీవాళ్లను అణిచివెయ్యడానికిమనమేమయినా చేస్తేనేకాని బొత్తిగాబాగా వున్నదికాదు యిదివఱదాకా మనము చూచీ చూడనట్టు వూరుకుంటూ వుంటే వాళ్లాడిన ఆటలల్లా సాగివస్తూవున్నవి.

గంగా—అవును మనము వూరుకోరాదు నాకుఇంగ్లీషురాదుగనుక ఆక్టులుయేమీ తెలియవు రామసోమయాజులగారూ! మీరు పెద్దకోర్టుప్లీడరులు మనము వాళ్లను యేమైనా చెయ్యడానికి లాలో ఆధారం వున్నదేమో చూడండి

రామ—వాళ్లు సభచెయ్యనియ్యండి చెపుతాను పీనాల్‌కోడ్డుకమ్మెంటరీ చూచి డిఫేమేషన్‌కింద ఫిర్యాదు తెత్తాము నేను ముందుగా తహాశ్శిలుదారుగారితో మాట్లాడి బందోబస్తు చేస్తాను

గంగా— డిఫేమెషన్ అంటేయేమో తెలిసిందికాదు. తెనుగున స్పష్టముగా చెప్పండి

రామ—డిఫేమేషన అంటేనా! మీకు తెనుగుకావలెనూ?

నాగ—కొంచెం ఇంగ్లీషు వచ్చునుగనుక నేనుచెప్పుతాను వినండి. డిఫేమేషన్ అంటే మాననష్టము

గంగా—సరిసరి తెలిసింది. మీరుచేసిన ఆలోచన బహుబాగా వున్నది. నాకింతకంటే మరివక ఆలోచనతోస్తూవున్నది వాళ్లిద్దరున్నూ స్కూలులోచదువుకొని బొత్తిగా సంధ్యాస్నానంమానివేసినారు శంకరాచార్యులవారికివ్రాసి వాళ్లకు ఆంక్షపత్రిక తెప్పిస్తే—

రామ—అదిబాగావుండదు. ఇప్పుడు నేనుమాత్రము సంధ్యవారుస్తూవున్నానా యేమిటి? సంధ్యయేమిటి? నాన్సెన్సు!

గంగా—మీరు ఇంగ్లీషులో యెంతపండితులైనా ఆలాగునఅనవద్దు బ్రాహ్మలము గనుక నిజముగా సంధ్యవార్చకపోయినా పైకి వారుస్తూవున్నామని చెప్పవలెను.

నాగ—మీరుచెప్పినట్టు డిఫేమేటరీ ఛార్జే బాగావున్నది మొన్న పలివెలనుంచి బత్తులవాళ్ల యింట్లోపెళ్లికివచ్చిన మేళంలో పద్ధాలుగేళ్ల కుఱ్ఱది మహాబాగా వున్నదండీ మనలోయెవరైనా దానికి కన్నెరికముచేస్తే మహాబాగావుండునండి

రామా—నేనీసంగతి యిదివరకే ఆలోచించినాను వాళ్లు దాన్ని యావజ్జీవం నెలకు ౪౦ రూపాయలచొప్పున యిచ్చివుంచుకుంటానని పత్రంవ్రాసియిస్తే అంగీకరిస్తామని అంటూవున్నారు ప్రస్తుతములో అయిదువందల రూపాయలమట్టుకు ఖర్చుకు కావలెను ఒకజమీదారీవ్యాజ్యంలో వెయిరూయలు ఫీజు రావలసివున్నది ఆసొమ్ము వస్తే వుత్సవం వైభవంగా జరిగించి మన స్నేహితులను పదిమందినీ పిలిచి మీయెదుట నే పీటలమీద కూర్చోవలెనని వున్నది

గంగా—మీరదృష్టవంతులు. మీకోరిక తప్పకుండాఫలిస్తుంది. జమీదారీవ్యాజ్యం కాకపోతే మీరువ్రాళ్ళో యేసాబుకారువద్దనైనా బదులు తెప్పించగలరు యేకోమటి మీదికైనా వక్కబరాతంవ్రాసి నాచేతికివ్వండి మీచీటీపట్టుకొనివెళ్ళి వక్కనిమిషంలో సొమ్ముతీసికొనివచ్చి పీటలమీద కూర్చున్నప్పుడు దానిపైటమీదికి నూరురూపాయల బనారసుఖండువా మీకు యీభైరూపాయల పట్టురెక్క చాపూ నాలుగు ఘడియలలో తీసుకురాకపోతే నాపేరుమారుపేరుపెట్టండి ఛీ వెధవబ్రతుకు అటువంటివాళ్ళ బ్రతుకెందుకండీ? బ్రతికివున్న నాలుగు రోజులూ యింతఖులాసాగా బ్రతకవలెను

రామ—చేతిలో సొమ్ముహాజరువుంటే యీసాయంత్రం శుభముహూర్తం పెట్టించి యీమధ్యాహ్నమే మీకు విందులుచేయింతును రెండు నెలలనుంచి ఖాయిలాగావున్నందున కోర్టుకు వెళ్ళకపోవడంచేత పార్టీలఫీజుయేమీ చేతులో పడలేదు ఖాయిలా కుదుర్చుకోవడముకు యిదివరకే బదులుచేసి అక్కడక్కడసొమ్ము తెప్పించాను. మరి యాభైరూపాయలు పోయినా మంచివైద్యుడి దగ్గిర అవుషధం పుచ్చుకోవడం మంచిదని యీవైద్యుణ్ణి యేలూరునుంచి పిలిపించాను. యితడువుండగా నేమీవంటయేమైనా జిర్ణించిన పాతజాడ్యములున్నవేమో రహితంచేయించుకోండి దిక్కుమాలినముండాకొడుకు వెనుక యీవ్రాళ్ళో ఏకడిదగ్గరమందుపుచ్చుకుంటే వాడు రసం పెట్టినాడు అందువల్ల కాళ్లుపడి నిరుటిసంవత్సరము నాలుగుమాసములు మహాశ్రమపడ్డాను

గంగా—మీరువుంచినదానివద్ద జాడ్యములు లేవని వాడుకే

రామ—దానిదగ్గిరలేవండీ. మొన్నకొత్తగా మండపేటనుంచి మేళంవస్తే పొరబాటున దానివద్దకి—

గంగా—సరిసరి తెలిసినది. ఆముండ నేనుయెరిగినదే. నేను పదహారేళ్లువచ్చినది మొదలుకొని యిప్పటికి రెండువందల ముండలనుజూచినానన్నా నమ్మవలెను నాకు యెప్పుడూ గొప్పరోగాలుయేమీ తగలలేదుగాని వక్కసారమాత్రం యేదో చిత్రమైన కోస్తాజాడ్యంతగిలి చచ్చేవాడినే బ్రతికినాను. నాలుగురోజులునన్ను కిందపడవేశారు. నాగభూషణరావుగారూ! మీఅన్నగారు యీజాడ్యములచేతనే కాదా చచ్చిపోయినారు?

నాగ—అందరూ చస్తారండీ? ఆయువు మూడినవాడు యెవడోవకడు చస్తాడు మనమంతా యింతకాలమునుంచి యీవ్యాపారములో సంచరిస్తూ వున్నాము యెప్పుడైనా చచ్చినామా? మనం వక్క విషయములోమాత్రం జాగ్రతగా వుండవలెను చూచినముండతోనల్లా దేవులాడడంమాని యెప్పుడూ వక్కదాన్ని వుంచుకుంటూవుంటే నూరేళ్లయినా పర్వాలేదు.

గంగా—మీరువక్కదాన్నే వుంచుకున్నారుగదా మొన్న మీకెందుకు రోగం వచ్చినదండీ?

నాగ—బొత్తిగా రోగాలురావునా? అప్పుడప్పుడు వస్తూవున్నాకాని ప్రాణభయం యెప్పుడూవుండదు నేనువుంచుకున్నది మహాపతివ్రతసుమండీ. నేనువక్కదినం లేకపోతే, అదియింట్లోతిన్నగా అన్నం తినదు నేను పైగాదర్యాప్తుచేసినాను నాతో యీసంగతి దానితల్లే పదిసారులు రహస్యంగాచెప్పింది దానికి పరపురుషుడంటే గడ్డిపరకతో సమానం రోగములు శరీరతత్వంవల్ల పడక వాటంతట అవేపుడుతవి

గంగా—మీరువుంచుకొన్నది వక్కత్తే కాదండీ! మనవూళ్లో భోగంవాళ్లందరూ అదేమోస్తరువాళ్ళు మొత్తంమీద భోగంవాళ్లందరూ పతివ్రతలే ఇప్పుడు నేను వుంచుకొన్నది పరపురుషుడి మొఖంవంకనైనాచూడదు మనఅదృష్టంచేత మనకు యిటువంటి వాళ్ళు తటస్థమయినారేకాని మరివకటికాదు

రామ—మీరువుంచుకున్నవాళ్ళు యింకావూళ్లోకి మేళానికైనా వెళుతారుగాని నేను వుంచుకున్నది యెప్పుడూవీధిగుమ్మంబొత్తిగా తొక్కచూడదు. నేనువుంచుకున్న రెండేళ్లనుంచీ దీన్నియెక్కడా గజ్జెకట్టడంమానిపించివేశాను నాలుగురూపాయలు జీతంయిచ్చి ప్రత్యేకం వకమనిషినికూడా దానిగుమ్మంకాడ కావలివుంచాను భోగరాజుగారు వుంచుకొన్నదేమో లోపాయికారీని మరవకణ్ని వుంచుకొని వాడికిసొమ్మంతా దోచిపెడుతూవుందని వింటాను

గంగా—ఈసంగతి ఆనిక నిమ్మళంగా మాటాడుకొందాముగాని, మనము మొట్టమొదట అనుకొన్న విషయంబాగా ఆలోచించి వేగిరం యేదోవకటి చెయ్యవలెను లేకపోతేవాళ్లుమరీ హద్దుమీరి రేపుమీరు కన్నెరికంచేస్తే బొత్తిగానే అల్లరిచేస్తారు.

రామ—చూడండి వాళ్ళరోగం నేను వారంరోజులలోగా కుదురుస్తాను మనమిప్పుడుమాటాడినసంగతి యెవరికీ తెలియనియ్యకండి. కోర్టువేళఅయినది యిప్పటికి లేతామా?

[అందఱును వెళ్ళుచున్నారు.]

3 ప్రదేశము—ఒక వేశ్యాగృహము.

[వేశ్యయగు మంజువాణియు, దానితల్లియగు సారసాక్షియుఁ బ్రవేశించుచున్నారు.]

సార—వేశ్య విటునిమీద తన కెంతిప్రేమవున్నా కానీ తల్లిమాటమీరరాదు ఇది కులధర్మము నేనునీకు కన్నతల్లినా అంటావేమో. దినమునకు పదిమంది మొగుళ్లవుట చేతనూ సదా యేవో సుఖజాడ్యములు వంటిని జీర్ణించి వుంటవిగనుకనూ భోగము వాళ్లకు సంతాన మెలాకలుగుతుంది? నిన్ను నేను పెంచుకున్నట్టే నాతల్లి నన్నున్నూ పెంచుకున్నది కాబట్టి మనకులములో తల్లిఅంటే పెంపుడుతల్లి అనేఅర్థము డబ్బు యిస్తాడా? నగలుపెడతాడా? నీవాబ్రాహ్మణచిన్నవాణ్ని మనయింటికి రానియ్యకు.

మంజు—నీవుయెన్ని అన్నా కానీ యీవిషయములోమాత్రము నేను నీమాటవినను. ఆరామయ్యగారిమీద నాకువలపువున్నది లక్షరూపాయలు పోయినా నేను ఆయనను విడిచిపెట్టను ఆయనకు యిచ్చేవల్లా నెలకు రెండువరాలేకదా? అంతకు పదిరెట్లు సొమ్ముగణించి నీచేతులో పెట్టడంలేదా?

సార—నీకుచిన్నతనం యింకాబాగా తెలియదు నెలకు ముప్పయిరూపాయలిచ్చి నిన్ను గంగాధరశాస్తుర్లు వుంచుకున్నాడుగదా? ఆయనకీసంగతి తెలిసే బాగావుంటుందా? నామాటవిని యీబీదబ్రాహ్మడితో రేపటినుంచి మాయింటికి రావద్దనిచెప్పు.

మంజు—యింతకాలమునుంచి రామయ్యగారు మనయింటికివస్తూవున్నారుగదా? గంగాధరశాస్త్రిగారికి యెప్పుడైనా నామీద యేవిధమయిన అనుమానమయినా కలిగిందా? రామయ్యగారు శాస్తుర్లుగారివద్ద తిరుగుతూ నాకూఆయనకూ మధ్య రాయభారాలు తెస్తూవుండడంచేత రామయ్యవంటి నమ్మకమైనమనిషివుండబట్టే తనకు మర్యాద దక్కుతూవున్నదని ఆయన అందరివద్దాచెప్పుకుని సంతోషిస్తున్నారు డబ్బుకోసంతప్ప నిజంచేత శాస్తుర్లుగారిమీద నాకుయేమీ ప్రేమలేకపోయినా, ఆయనవద్దనున్నప్పుడు లేనిమోహం తెచ్చిపెట్టుకుని. ఆయనలేకపోతేనాకు ప్రపంచమే లేదన్నట్టుగా నటిస్తూవుండడంచేత కట్టుకొన్న భార్యకైనాయింతప్రేమా యింతవిశ్వాసమూ వుండదని నావిషయమయి ఆయన అందరితోనూ శ్లాఘించి చెపుతూవుంటారు

సార—ఇదిఅంతా నీప్రయోజకత్వమనుకొన్నావాయేమి' నీబాగుకోసమై నేనెన్ని విధములుగానైన తంటాలుపడి యీకాండిక తెచ్చినాను ఆయన యెక్కడికైనా వూరికివెళ్ళిరాగానే నీవారోజులలో మరింత స్వేచ్ఛగాను ఖులాసాగానువున్నప్పటికీ మీరువెళ్ళిన రెండురోజులబట్టీ మాచిన్నది మీకోసంబెంగ పెట్టుకుని తిన్నగాఅన్నం

తినలేదు మంచిబట్టకట్టుకోలేదు మంచంమీదనుంచి లేవలేదనిచెప్పేదానిని. నీకోసం వస్తూపోతూవుండే వాళ్ళచేతకూడా అలాగే చెప్పించే దానిని

మంజు—నీ తరబీతుచేత నేనున్ను తదనుగుణంగానే మాటలు చెప్పడంచేత యిప్పుడు పూర్తిగా ఆయనకు నామీద నమ్మకముకుదిరి పోయింది. మొట్టమొదట మన యింటికి యెవరైనా నాకోసం వచ్చినప్పుడు కంటబడుతూ వుంటే సందేహపడి కొన్నాళ్ళు వకమనిషిని కావలివుంచినారు వాణ్ని వకటి రెండుమాట్లు నావద్దకు రానియ్యడంచేత, నావంటిపతివ్రత లోకములోలేవనిన్ని నామీదయేదైనా దోషం యెంచితే పుచ్చిపురుగులు పడిపోతారనిన్ని వాడు చెప్పేవాడు. ఇప్పుడు అటువంటి అపనమ్మకం యేమీ లేదుకాని నిజంతెలియక నేను రోగిష్టిదాన్నికదా అని విచారిస్తూవుంటారు ఆయన వైద్యుణ్ని పిలిపించి అవుషధం యిప్పించడంతోనే లోపలికివెళ్ళి వేసుకుంటానని చెప్పి మాత్రి అవతలపారవేసి వస్తూవుంటాను

సారం—ఈవుపాయంమాత్రము మొదటనీకెవరు నేర్పినారు? నేను చెప్పి పెట్టబట్టి నెలకు పదిహేనురోజులు తలనొప్పి అని తలకు పట్టువేసుకొని ఆయనవచ్చేటప్పటికి బాధపడుతూకూర్చుండి ఆయన కొంచెముసేపు విచారపడియింటికివెళ్ళగానే పట్టు కడిగివేసుకొని తెల్లవారినదాకా సరసునితో ఖులాసాగావుంటావు నీవుయెంతసంపాదించినా పయిగా నెలకుయాభైరూపాయలకంటె యెక్కువసంపాదించలేవు నాకాలంలో నేను వుంచుకొన్న నాయుడుయిచ్చేదిగాక యేనెలలోనూ నూరురూపాయలకు తక్కువలేకుండా సంపా దించేదానను శాస్త్రుల్లుగారు కోర్టుకు వెళ్ళినతరువాత నీవింకా పగలు సంపాదించడం తక్కువ

మంజు—అదంతా నీవుశాస్త్రుల్లుగారివద్దనే తీస్తావు నేనెప్పుడూ ఆయన సంతోషంచేత చేతిలోపెట్టితేనేతప్ప ఎక్కువడబ్బు యిమ్మని అడగను నీవే పిల్లదానికిచీరలు లేవనీ రవికలులేవనీ పొరుగువాళ్ళు పెట్టుకొన్న నగలుచూచి ముచ్చటపడుతూవున్నదనీ చెప్పి యిచ్చేజీతంగాక కావలసినంత డబ్బు పయిగా లాగుతావు

సార—ఇదేమిచూచినావు? నాకాలములో నేనుయెన్నివిధాలనో డబ్బులాగేదాన్ని. విటులకుపోటీలుపెట్టి సంపాదించేదానిని భాగ్యవంతుల బిడ్డలను రహస్యంగా రానిస్తూ, వాళ్ళనుమాయింటికిరాకుండా చేస్తానని తల్లిదండ్రులవద్దకూడా డబ్బుసంపాదించేదానిని అదుగోయెవ్వరో తలుపుగుద్దుతూవున్నారు నేనుచెప్పిన సంగతి బాగా ఆలోచించుకో

(అని వెళ్ళుచున్నది.)

ద్వితీయాంకము.

౧ ప్రదేశము—నృసింహారావుపంతులుగారి కచేరీసావిడి.

[నృసింహారావు పంతులు గారును, సుబ్బారావు పంతులు గారును,
బసవరాజుగారును ప్రవేశించుచున్నారు.]

నృసి— మనము యీరోజున మూడుగంటలకు సభచేస్తామనివ్రాస్తే అందరూవస్తామని నాలుగుగంటలన్నర అయినా యింకాయెవ్వరూ వచ్చినారుకారు

సుబ్బా—ఇఖనూ రారు భోగంవాళ్లను ఆడిస్తామంటే చీట్లువ్రాయకపోయినా ఘంటకుముందుగానే వచ్చికూర్చునివుందురు

బస—అలాకాదు మనవాళ్లు మూడుఘంటలకంటే సాధారణముగా అయిదు ఘంటలకు కాని రారు ఎవరురాకపోయినా వీరభద్రుడుగారూ మొదలయిన మన స్నేహితులయినా ముఖ్యముగావస్తారు.

నృసి—మనహిందువులలో యిదియొకదురాచారం విస్తారంగా వున్నది యెప్పుడూ వేళకురారు. పగలు రెండుఘంటలకంటే అయిదుఘంటలకు వస్తారు.

సుబ్బా—అట్లావచ్చినా కొంచెం బాగానేవుంటుంది వస్తామనిచెప్పి బొత్తిగానే రానివారికంటె నయంకాదా?

బస—అదుగో వీరభద్రుడుగారు మరికొందరు స్నేహితులతో వస్తూవున్నారు

[కొంతమందితో వీరభద్రుడుగారు ప్రవేశించుచున్నారు]

నృసిం—ఏమండీ వీరభద్రుడు గారూ! ఇటువంటిసంగతులలో ముఖ్యముగా శ్రద్ధపుచ్చుకొనేవారు మీరే యీలాగున ఆలస్యంగావస్తే మరెవరు వేళకువస్తారండీ?

వీర—నేను యింటికాడ తొందరపని వుండగా చూసుకుంటూవుండి యెవరయినా వచ్చినారేమో చూచిరమ్మని మావాణ్ని రెండుమాట్లు పంపినాను వాఁడువచ్చి యెవరూరాలేదని చెప్పడంచేత కొంచెం ఆలస్యంగా వచ్చినాను

సుబ్బా— ఇప్పుడే అయిదుగంటలు దాటిపోయింది యికనెవరూ వచ్చేటట్టు కనపడదు. మనం అనుకున్నసంగతి యీవున్నవారితోనే ఆలోచించుదామా?

వీర—ఆలోచించవచ్చును వారితరఫున మాటాడడమునకు బుచ్చిరాజుగారు వచ్చినారు తక్కినవారు రానిలోపంవుండదు

బుచ్చి—నేనున్నూ యేమిజరుగుతుందో తమాషాచూతామనే వచ్చినాను మీరు సభలో చెప్పబోయ్యే హంశమేమిటో సెలవియ్యండి.

సుబ్బా—మనవూళ్ళో పెద్దలందరూ వుపేక్షచేసి వూరుకోవడంచేత వ్యభిచారం అంతకంతకు యెక్కువవుతూవున్నది

బుచ్చి—పెద్దలువూరుకోక వురిపెట్టుకుంటారా? డబ్బున్నవాళ్లు మనసువచ్చినట్లు భోగందాన్ని వుంచుకొని సుఖపడుతారు వాళ్లడబ్బు వాళ్లుపాడుచేసుకుంటూవున్నారుగాని మిమ్మలినేమీ తెమ్మనడంలేదు డబ్బున్నవాళ్లు ముండలను వుంచుకుంటే మధ్య మీకూ నాకూ యేమిపట్టింది?

వీర—మీరుకొంచెం ఆలోచించి మరీమాట్లాడండి ఇతరులు పాడవుతూవుంటే చూస్తూ వూరుకోవడం మానవధర్మంకాదు వాళ్లనుచూచి—

బుచ్చి—ధర్మం కాకపోతే భూభారం అంతా యిప్పుడు మీరు తీరుస్తారా?

వీర—తీర్చగలిగినా తీర్చలేకపోయినా సాధ్యమయినంతమట్టుకు ప్రయత్నం చెయ్యడం మనకందరకూ విధి. వకరుచెడి తిరుగుతూవున్నప్పుడు మనం చూస్తూవూరుకుంటే వాళ్లనుచూచి రేపు మనవాళ్లుకూడా ఆపనిలోనే ప్రవేశించిచెడిపోతారు అప్పుడు ఆనష్టముకంతకూ మనమే కారణం అవుతాము. మరివకరు చేస్తూవున్నప్పుడు మీకది తప్పితంగాతోచకపోయినా, రేపు మీ కుమారుడు పెద్దవాడయి మీకోడలిని వదిలిపెట్టి భోగందాన్ని వుంచుకొని యింట్లోడబ్బంతా పాడుచేస్తూవుంటే అదితప్పితం అవునోకాదో మీకు బాగాతెలుస్తుంది

బుచ్చి—తెలిసిమనము యేమిచేస్తాము? భోగంవాళ్లనూ గుడిసేటివాళ్లనూ అందరినీ మనము వ్యభిచారంమాని పెళ్లిచేసుకోమంటే వాళ్ళుచేసుకుంటారా? ఆడవాళ్లనే మానపలేకపోతేమనము మగవాళ్లను యెక్కడ మాన్పగలుగుతాము?

వీర—నేను చెప్పినదాన్ని తిన్నగావినండి మీచిన్నతనంలో మగవాళ్లల్లోనైనా యింతవ్యభిచారంవుండేదా? ఎవడైనావకడు ఆకాలంలో ముండనువుంచుకుంటే పెద్దమనుష్యులు యెవరూవాణ్ని మర్యాదచెయ్యకపోవడంచేత భయంగలిగి తక్కినవాళ్ళందరూ నీతిగలిగివుండేవారు యిప్పుడు పెద్దమనుష్యులు చూచిహర్షించి వూరుకోవడంచేతనేకాదా ప్రతివాడున్ను విచ్చలవిడిగా భార్యలను వదిలిపెట్టి ముండలను వుంచుకుంటూవున్నారు?

బుచ్చి—యెవళ్ళూ వుంచుకోనక్కరలేకపోతే లోకంలో భోగంవాళ్లను బ్రహ్మదేవుడు యెందుకుపుట్టించినాడు? అందరూవ్యభిచారంమానితేవాళ్లగతియేమి కావలసివుంటుంది? యిప్పుడు సంసారులే భోగంవాళ్లకంటే యెక్కువగా జారత్వం చేస్తూవున్నారు వాళ్లను యెవరు యేమంటూవున్నారు? ఆడవాళ్లనేయేమీ చెయ్యలేకుండా వూరుకుంటూవుండగా మగవాళ్లను ఆజ్ఞ పెడితే సాగుతుందా?

వీర—ఆడవాళ్లు వ్యభిచరిస్తేమాత్రము చూస్తూయెవరు వూరుకోమన్నారు? అటువంటి వాళ్లను నలుగురిని యింట్లోనుంచి వెళ్లగొడితే తక్కినవాళ్లకు బుద్ధివచ్చి తిన్నగా వుంటారు మనమతంలో అలాగంటిపని లేకపోవడం చేతనే ప్రతిఆడది స్వేచ్ఛగా తిరుగుతూవున్నది.

బుచ్చి—ఆడవాళ్లుచేసేది రహస్యకృత్యం అదిపబ్లీకులోకి తీసుకునివస్తే సంసారాలు కూలిపోవా? మనమూలాగంటి పనులలోకి దిగితే పాపంవస్తుంది

వీర—పోనీ బహిరంగంగా తిరిగే మగవాళ్లమాట ముందు ఆలోచించరాదా? వకళ్ళిద్దరిని కులంలో వెలివేస్తే తక్కినవాళ్లందరూ వక్కదెబ్బను భోగంవాళ్ళను విడిచిపెడుతారు.

బుచ్చి—మగవాళ్ళకు తప్పితంలేదు అయినాకానీ నేనుమీతో బాగావాదించలేను వచ్చేవారం మావాళ్ళనందరినీ తీసుకొనివస్తాను అప్పుడు భోగంవాళ్ళను వుంచుకోవడం మంచిదా కాదాఅని వాదంచేతాము ఎవరుగెల్చేదీ మీకప్పుడు విశదం అవుతుంది. ఇప్పుడు చీకటిపడుతూవున్నది ఈపాటి యింటికివెళుదాము సభ మర్తబు చెయ్యండి [అందరును వెళ్లుచున్నారు.]

౨ ప్రదేశము—నృసింహారావు పంతులుగారి కచేరీసావిడి

[గతవారము వచ్చినవారునూ, వెంకన్నగారు మొదలయిన మఱికొందఱును ప్రవేశించుచున్నారు]

నృసిం—ఏమండీ బుచ్చిరాజుగారూ! మీరు కిందటిసారి మీస్నేహితులనందరినీ వాదించడముకు తీసుకునివస్తామన్నారు యిప్పుడందరూ వచ్చినారా?

బుచ్చి—తొందరపనివుండడంచేత వారెవరూ వచ్చినారుకారు గంగాధరశాస్త్రుల్లుగారు భోజనంచెయ్యడంతోనే రహస్యస్థలమునకు శయనింపబోయినారట నాగభూషణరావుగారును రామసోమయాజులుగారును తామిటువంటిసభలకు రామన్నారు సుబ్బయ్య సోమయాజిగారు వెయ్యిమందిచేరి వెయ్యిసభలు చేసుకొన్నావేసుకేమీ లక్ష్యములేదన్నారు ఒక వెంకన్నగారు మాత్రము వచ్చినారు

వెంక—భోగందాన్ని వుంచుకోవడంవల్ల యేమిదోషం వున్నదో ముందుగా నాకు చెప్పండి.

వీర—భోగందాన్ని వుంచుకోవడంవల్ల అన్నీదోషాలే చిన్నప్పటినుంచీ తల్లిదండ్రులు పెంచిన దేహంపాడవుతుంది, పెద్దలుచెప్పిన ధర్మములన్నీ నేలపాలవుతవి, పూర్వులు సంపాదించిపెట్టిన ధనమంతాపోతుంది, మంచివారు మనను విడిచిపెట్టగా

దుర్మార్గులతో సహవాసమబ్బుతుంది, భార్యలును బిడ్డలును దుఃఖిస్తారు, యోగ్యులు నిందిస్తారు, నరకము మనకోసము యెదురుచూస్తూ వుంటుంది, జూదము, పానము, అసత్యము మొదలయిన దుష్కార్యముల కన్నిటికిని లోబడవలసి వస్తుంది

వెంక — యీావన్నీ విచారిస్తే లోకంలో మనము సుఖపడేది యెట్లాగు?

వీర — వేశ్యాసంభోగంవల్ల మీరేమో సుఖపడుతూవున్నామని భ్రమపడుతూ వున్నారు మీరనుభవించేదల్లా దుఃఖమేగాని సుఖమెంతమాత్రమూ కాదు తాగి కింద పడి దొర్లుతూవున్నప్పుడు సుఖముగానే కనపడినను తరువాతి దేహము నొప్పిచేసి దుఃఖమని తెలిసేలాగుననే జారత్వం చేసేవాళ్లకున్ను ప్రస్తుతకాలంలో యెట్లావున్నా తరువాత వయసుచెల్లి బాధపడేటప్పుడు మొదట పడ్డదంతా దుఃఖమేనన్న సంగతి తెలుస్తుంది.

వెంక — ఈలోకంలో బ్రతికేదే నాలుగుదినాలు ముసలితనం వచ్చినదాకా బ్రతుకుతామో లేదో యెవరుచూచినారు? బ్రతికిన నాలుగురోజులూ సుఖమనుభవించి మరీ చత్తాము

వీర — ముందుసంగతి విచారించకుండా అప్పటికి తోచినట్లెల్లా చెయ్యడం బుద్ధిమంతుల లక్షణంకాదు మనమేపనిచేసినా ముందు దానివలనసుఖంకలుగుతుందో లేదో చూచుకొని మరీ చేస్తూవుండవలెను అట్లా కాకపోతే అప్పుడు డబ్బు వస్తుందనేసంతోషముచేత దొంగతనాలుకూడా చెయ్యవలసివస్తుంది రోగముకు మందు వేస్తే వెగటుగావుంటుందని మానుకొని తరువాత బాధపడవలసివుంటుంది.

వెంక — మీరు చెప్పినవానివలె యిందులో యేమైనా వెంటనే నష్టంకలుగుతుందా?

వీర — ఒక్కదినము సంభోగ మపేక్షించి మన నరసింహము పడ్డపాట్లుమీరు చూడలేదా? కాళ్లుపడి ఆరునెలలు తీసుకుని చివరకు చచ్చినవాడే బ్రతికినాడు

వెంక — అవును అతడు బ్రతకడం తల్లికడుపున మళ్లీ పుట్టడంకాని మరివకటికాదు. అతని తల్లికడుపుచల్లగా నూరురూపాయలు పుచ్చుకొన్నా ప్రొఫెస్సరు కుదరని రోగమే కుదిర్చినాడు స్థిరంగా వక్కదాన్ని వుంచుకొని దానితో వుంటే యీలాంటివెప్పుడూ తటస్థించవు

వీర — వక్కదానితోటే వుండేటట్టయితే వక్కభార్యతోనే వుండరాదా? వక వేళ మగవాడు ఆలాగువున్నా డబ్బుకోసం అంగహీనునికైనా తన శరీరాన్ని అమ్మడానికి సిద్ధముగా వుండి మాయాలూ మంత్రములూ పన్ని బహుకుటుంబములను కూలదోయుటకయి భూమిమీద అవతరించిన బోగంది వకడితో వుంటుందా?

వెంక—మీరు భోగంవాళ్ళను మహాదూషిస్తూవున్నారు ఎవ్వరూ వుంచుకోకపోతే భూమిలో భోగంకులం వుంటుందా?

వీర—వుండకపోతే ఏమినష్టం? వాళ్లు లేకపోతే మనమంతా సుఖపడుతాము. వ్యభిచారము నిమిత్తమై ప్రత్యేకంగా వకజాతిలేకుండా చేయుటకయి మనమంతా త్రికరణశుద్ధిగా యీశ్వరుణ్ని ప్రార్థించవలెను

వెంక—మీరు మొట్టమొదటికే భోగంవాళ్ళకులానికి వేటున పెడుతూవున్నారా? వాళ్లు లేకపోతే సంగీతం యేలాగు వృద్ధి అవుతుంది? దేవుడివుత్సవాలలోను పెళ్లిళ్లలోను ఆడేవారు యెవరువుంటారు?

వీర—కావలిస్తే మగవాళ్ళచేత పాడించరాదా? సంగీతం డబ్బుకు పడుమకు నేలంజెలపాలు కాబట్టె దానిగౌరవమంతా పోయింది వాళ్లుపాడే బూతుకూతలకంటె హరికీర్తనలు పాడిస్తే బాగావుండవా? దేవుడిదగ్గిర—

వెంక—ఆహాహా! హరికీర్తనలు పాడిస్తే వివాహాలు యిఖబాగా నేశోభిస్తవి యిఖ తాంబూలాలకు పిలిచిన పెద్దమనుష్యులు బాగా నేవస్తారు

వీర—యేమి? అలానవ్వుతారేమి? పతివ్రతాధర్మము నేర్పవలసిన వివాహములలో లంజెలచేత బూతుపాటలు పాడిస్తేనే కాని భగవద్విషయమైన గానము చేయిస్తే బాగావుండదా?

వెంక—మొగవాళ్లు పాడితే సంగీతము యేమిశోభగానైనా వుంటుంది వ్యభిచారానికంటే మీరేమైనా దోషంవుంటుందని చెపితే కొంచెం బాగావుంటుందిగాని పాటపాడించడంకూడా కూడదంటే నలుగురూ నవ్వుతారు భోగంవాళ్లు పాడితే యేమినష్టంవుంటుంది?

వీర—మీకిప్పుడాలాగే కనపడుతుంది. చిన్నప్పటినుంచీ వుగ్గుపాలతో పురుషులను తమ వలలో పడవేసే వుపాయాలే నేర్చుకుని మాయచేసి చేతిడబ్బల్లను దోచుకొని పరులను పాడుచేయుటకే ప్రతిజ్ఞపట్టి కంకణముకట్టుకొని కూర్చున్నవెలయాండ్రవల్ల నష్టం కలుగుతుందా అని వేరే అడగనక్కరలేదు నిజానికి వాళ్లు ఆడడంగాదు, తమ అభినయముచేతను దీపము వెలుతురున తళుక్కుమను మోహినీవేషముచేతను లోబఱుచుకొని వాళ్ళే చూడవచ్చినవారిని తమ చూపులచేత ఆడిస్తారు. ఆలా చూడవచ్చినప్పుడే మోసపోయి చెడిపోయినవారెంతి మందివున్నారుకారు? వాళ్లువ్యభిచరించేవాళ్లు కాకపోతే పాటవల్లనష్టంలేదు స్త్రీలే కావలెనంటే సంసారస్త్రీలచేత మంచి గానము చేయించరాదా?

వెంక—వాళ్లసంగీతం విన్నవాళ్ళంతా చెడిపోతారా?

వీర—అంతా చెడిపోకపోయినా చాలామంది చెడిపోతారు సంసారము త్యజించి అడవులంలో కందమూలాదులు తినేబుుషులు సహితము స్త్రీలవలలోపడి వారికి దాసులయి తిరుగుతూవుండేవారని చెపుతూవుండగా పుష్పాపులుసూతిని సంసారములో పడి కొట్టుకుంటూవుండే యితరులకు కామము జయించడానికశక్యమవుతుందా? ఎంతమంచివాడికైనా మొదట చెడ్డదిగా తోచినప్పటికీ పదిసారులు వెళ్లి వరుసగా భోగంవాళ్లను చూస్తూవుండడంచేత మనసుచలించి రాగారాగా మంచిదా చెడ్డదా అనే సందేహము కలుగుతుంది. తరువాత మంచిదనేతోస్తుంది అటుతరువాత సరిగా ఆపనిలో ప్రవేశించుటకే బుద్ధిపుడుతుంది అప్పుడు మనసుకొంచెం బాధించినా వారు చెయ్యలేదా వీరుచెయ్యలేదా అని దృష్టాంతములు తెచ్చుకొని సమాధానపరుచుకొని మొదట ఆవృత్తిలో ప్రవేశించిన తరువాత క్రమక్రముముగా భోగంవాళ్ళకు యింటి బంటులే అవుతారు ఏమండీ' లక్ష్మీనరసింహముగారూ' నేను చెప్పినది నిజమా' అబద్ధమా'

లక్ష్మి—మీరు చెప్పిందంతా వాస్తవము నాకు చిన్నతనమయినా స్వల్పానుభవంలోనే యీలా చెడిపోయినవాళ్ళను వందమందిని చూచినాను శుభకార్యములలో కూడా భోగంవాళ్ళచేత పాడించడం ఆడించడం బొత్తిగా మానివెయ్యవలెను అటువంటి సమయములలో మనబంధువులలోని స్త్రీలే పాటలుపాడితే యెంతబాగావుంటుంది! ఈభోగంవాళ్లను వుంచుకునేవాళ్లను వకరినిచూచి వకరు పాడవుతూవున్నారు. మనమందరమూచేరి వీళ్లల్లోకొందరిని కులంలోనుంచి వెలివేస్తే అందరూబాగుపడుతారు సుంటివాడికీ గుడ్డివాడికీ వకడబ్బు యివ్వనివాళ్లు సమేతం యెంతమంది నెలకు యిరవయ్యేసి రూపాయలిచ్చి భోగంవాళ్లకు చదువు చెప్పిస్తూవున్నారో చూడండి. యేమండీ' బుచ్చిరాజుగారూ' మీరీవేళ మౌనము ధరించినారూ'

బుచ్చి—గుడ్డువచ్చి పిల్లను వెక్కిరించినట్టు నేటికాలానికి మీరందరూ యింగ్లీషు చదువుకొని మమ్ము వేళాకోళంచెయ్యడం ఆరంభించినారు. చెయ్యండి కలియుగం అయిదువేల సంవత్సరాలుకావచ్చినది ఇకు వర్ణసంకర మవుతుంది మీవంటి మహానుభావులు బయలుదేరిన తరువాత యెన్ని వింతలయినాపుడతవి

వెంక -దేవతలకాలంనుంచీవున్న భోగంవాళ్లనే మీరు వద్దంటూవున్నారు యిక మీతో మాట్లాడవలసినదిలేదు. మీమనస్సు వచ్చినట్టు చెయ్యండి చీకటిపడుతూవున్నది వెళ్ళిపోదాములెండి

[అందఱు వెళ్ళుచున్నారు.]

3 ప్రదేశము—నృసింహారావు పంతులుగారి సావిడి.

[నృసింహారావు పంతులుగారు కూరుచుండి యుండఁగా వెంకన్నగారు ప్రవేశించుచున్నారు.]

నృసిం—ఏమండీ వెంకన్నగారూ! యీరోజున వుదయాన్నే యిలాగుదయ చేసినారు!

వెంక—కొంచెం కోర్టువ్యవహారం వుండఁగా మీకు వకాల్తునామా యివ్వవలెనని వచ్చినాను

నృసిం—ఆవ్యవహారస్వభావం యేమిటి?

వెంక—నాతమ్ముడి భార్యా మనోవర్తిక నామీద వాజ్యంవేసినది అది నా తమ్ముడి భార్యాకాదని అయినా వాదించవలెను, లేదా నాతమ్ముడూ నేనూ విభక్తులము గనుక నేనుమనోవర్తి యివ్వవలసిన జరూరులేదనైనా వాదించవలెను

నృసిం—మీరుమళ్ళీ పండితులు ఈలా అబద్ధమాడవచ్చునటయ్యా?

వెంక—"వారిజాక్షులందు వైవాహికము లందు। ప్రాణవిత్తమాన భంగమందు। చకితగోకులాగ్ర జన్మరక్షణమందు। బొంకవచ్చునఘము పొందదధిప" అని శాస్త్రం వున్నది ఇది స్త్రీలవిషయంగనుక అబద్ధంఆడవచ్చును, అంతేకాకుండా యిందులో విత్తభంగంకూడాకలుగుతుందిగనుక అసత్యంపలకవచ్చును ఇందులో యింకొక ధర్మసూక్ష్మంకూడావున్నది నేను బ్రాహ్మణ్ని అగ్రజన్మరక్షణమందు కూడా బొంకవచ్చునని వున్నది యీమూడువిధములచేతనూ యిందులో వెయ్యి అబద్ధాలాడినా పుణ్యం వస్తుందిగాని పాపంయెంతమాత్రమూరాదు.

నృసిం—మీమఱదలు యెన్నేళ్లది?

వెంక—దానికి పదహారేళ్ళు వుంటవి మీరువయస్సు అడిగితే జ్ఞాపకమువచ్చినది అదివ్యభిచరించి చెడి తిరుగుతూవున్నదిగనుక మనోవర్తి యివ్వవలసిన పనిలేదని వాదిస్తే బాగావుంటుందా?

నృసిం—వెంకన్నగారూ! మీరుశాస్త్రం చదువుకొన్నందుకు వూరకేపోయింది కాదు మీరుఅసమానములైన వ్యూహాలు వ్యూహిస్తున్నారే

వెంక—యిందులో నేనుచేసిన వ్యూహయేమున్నది? నేనుచెప్పినదంతా శాస్త్రం. శిష్టులకందరికీ పురాణాలు పరమప్రమాణాలు యిప్పటివాళ్ళు యింగ్లీషుచదువుకొని నాస్తికులయి పురాణములు ప్రమాణములు కావంటారు. వీళ్ళముఖంచూస్తే పాపం వస్తుంది. నిన్నటిసభలో చూచినారుకారా?

నృసిం — నిన్నటిమీటింగులో యేమి అక్రమం జరిగింది?

వెంక — అంతా అక్రమమే అక్రమంగాక కొంతక్రమం యేడిసిందా యేమిటి? మీరు యింగ్లీషు రానివారుగనుక మనవిచేస్తూ వున్నాను కృతయుగంనాటినుంచీ వస్తూ వున్న సదాచారం యిప్పుడు మానవలెనట! పూర్వము పురూరవుడు ఊర్వశిని వుంచుకోలేదూ? మనుష్యులమాట యేమిటి? దేవతులందరూ రంభ మేనక మొదలయినవాళ్ళను వుంచుకోలేదా? యజ్ఞాలు మొదలయిన పుణ్యకార్యాలు చేసి స్వర్గానికి వెళ్ళినా అక్కడా రంభా మొదలయిన దేవవేశ్యలతో సంభోగమేనా మరియేమైనా వున్నదా? యేమీ తెలియక నాలుగు యింగిలి యింగిలిషుముక్కలు చదువుకోవడంతోటే వాళ్ళెరగక పూర్వాచారాన్నీ పెద్దలినీ దూషిస్తారు

నృసిం — పూర్వాచారం మంచిదో కాదో ఆలోచించనక్కరలేదండీ?

వెంక — మీకు కూడా యిటువంటిబుద్ధే పుట్టిందండీ? ఇది కలియుగం యెవ్వరేమి చేస్తారు? యిఖ శాస్త్రాలు చేసిన పూర్వపువాళ్ళంతా వట్టిబుద్ధిహీనులు! అనాదిగా జరుగుతూ వున్న ఆచారాన్ని మాన్పడానికి నాలుగు వచ్చీరాని యింగిలీషు ముక్కలు చదువుకోవడంతోటే మనము మహాబుద్ధిమంతులము! యథారాజా తథాప్రజా అన్నాడండి. గోవుమాంసం తినేవారు ప్రభుత్వానికి వచ్చినతరువాత యిఖ యెలా అవుతుందండీ? ఇప్పుడు చొత్తిగా సిడులుపోయినవి కదాండి? సహగమనం చెయ్యనియ్యరు గదాండి? అమ్మవారని ఆలోచించకుండా గోదావరిని కట్టివేసినారు గదాండి? దేవతులనే యిలా చేసేవాళ్ళకు మనుష్యులంటే లక్ష్యమే లేదు బ్రాహ్మణుల మాన్యాలకు పన్నులు కట్టినారు కలౌపంచ సహస్రాణి జాయంతే వర్ణసంకరాః అన్నమాట నిజం అయినది అందుచేకంటే బ్రాహ్మలయెక్కువేమంటారు, గుళ్ళో దేవుళ్ళను రాళ్ళంటారు; దయ్యాలు లేవంటారు, పురాణాలలో చెప్పిన కల్లుసముద్రాలూ నేతిసముద్రాలూ అబద్ధమంటారు, సూర్యుడూ చంద్రుడూ అచేతనములంటారు, వారికి పెళ్ళాలూ బిడ్డలూ వుండరంటారు, నదులలో స్నానంచేస్తే పాపాలుపోవంటారు, వకటేమిటి? యింగ్లీషు చదువుకొన్న వాళ్ళకు సర్వం నాస్తి అటువంటి నాస్తికులను పట్టుకొని శిక్షించేవారులేరు పూర్వం పలెరాతి గానుగలలో పెట్టి ఆడించే రాజులు వుంటే వీళ్లు యిట్లా అంటారండీ?

నృసిం — పురాణాలలో చెప్పిన సంగతులన్నీ నిజమేనండీ?

వెంక — నిజంగాక యీ మంత్రాలూ తంత్రాలూ అబద్ధమనుకొన్నారా యేమిటి? అన్నీ నిజం. ఇంగ్లీషువారు వూరికే ధనం పాడుచేస్తూ వున్నారుగాని యీ కాలవలు తవ్వించడం మానివేసి బ్రాహ్మలకు డబ్బిచ్చి వరుణమంత్రాలు చదివించి సహస్రఘటాభిషేకాలు చేయించమనండి. వర్షాలు యెలాకురిసి పంటలు పండుతవో చూతాము. ఈ

సేనలనన్నిటినీ తీసివేసి బ్రాహ్మలచేత మహామంత్రాలు జపంచేయిస్తే శత్రువులంతా వక్కదెబ్బలో నశించిపోరండీ? భూకంపాలు మొదలయినవివస్తే తక్కినపనులన్నీ మానివేసి గ్రహశాంతులు చెయ్యవలెను

నృసిం—గవర్నమెంటువారు వట్టిపిచ్చివాళ్లుగాని మీవంటిపెద్దల ఆలోచన పుచ్చుకోవలసినది.

వెంక—నాఆలోచన పుచ్చుకుంటేనా, యింతమందిదేవుళ్ళు వుండగనే యీ నాస్తికులందరినీ వక్కసారి జయిలులో పడవేయిస్తును యిప్పటివాళ్లకు గురుశుశ్రూష బొత్తిగాలేదు. నేను మాగురువుగారివద్ద చదువుకొనేటప్పుడు దొడ్డితవ్వి సంవత్సరానికి కావలసినకూరలు పండించేవాడిని, యిద్దరు కూలివాళ్లు మొయ్యలేని మూటలను పొలంలోనుంచి పట్టుకొనివచ్చి యింటికాడ వప్పగించేవాణ్ని, మఱ్ఱిఆకులు కోసి తెచ్చి విస్తళ్లుకుట్టేవాణ్ని, యింట్లో పనులన్ని నేనేచేసేవాణ్ని; ఆయన అనుగ్రహం వచ్చి తీరుబడిగావున్నప్పుడు రెండుముక్కలు చెప్పేవాడు, వొక్కొక్కనాడు అదీ లేదు. అలాకష్టపడి యిరవయియేళ్లు వ్యాకరణం చదువుకొన్నాను. ఆలాకష్టపడడం చేత మావిద్యలు ఫలిస్తవిగాని యిప్పటివాళ్లచదువులు ఫలిస్తవండీ? యింగ్లీషుచదువుకొన్నవాళ్లు వట్టిదురాచారులు, నదిలో బురదనీళ్లని నూతినీళ్లల్లో మునుగుతారు; స్నానము చెయ్యడం వంటిశుభ్రంకోసమట! వట్టిదుర్వినీతులు, గుడ్డివాళ్లకూ కుంటివాళ్లకూ దానంచేస్తే పుణ్యంవస్తుందట! ప్రాచీన సదాచారములను దూషిస్తారు, యీబోగం వాళ్లను వుంచుకోవడం యెంతకాలంనుంచి వస్తూవున్న సదాచారము? మీరుకూడా యిందులో ప్రవేశించడం బాగావున్నదికాదు. వీరభద్రుఁడు మొదలయినవారు వట్టి దుర్వాదములో దిగుతారు, తదనుగుణంగా శ్రుతులకపార్థాలు చేస్తారు, స్మృతులకు తమయిష్టానుసారముగా అర్థంచేస్తారు, శ్రుతిస్మృతులలో వ్యభిచారం కూడదంటే దానికి బోగంవాళ్లనుకూడా వుంచుకోరాదని అర్థమట! అట్టివారు కలిపురుషులు యీ నవనాగరికులమాటలునమ్మి మోసపోయి యీసదాచారములను మీరు మాన్పపూనుకుంటే నిందలపాలయిపోతారు. ఇలా చెడిపోతారంటే వాళ్లు మావంటి సాధువులను నిందిస్తారు. మీరిందులో ప్రవేశించవద్దు; మీశ్రేయస్సుకోరి చెప్పినాను. బాగా ఆలోచించుకోండి. నావ్యాజ్యంలో వకాల్తునామామాట యేమి చేసినారు?

నృసిం—నేను మీవ్యాజ్యంలో వకాల్తునామా పుచ్చుకోను. మరివక ప్లీడరు కయ్యండి. నేనుఅబద్ధపువాదంచెయ్యను.

వెంక—యీమాట మొదటనేచెపితే యిదివరకే వెళ్లిపోదునే. బ్రాహ్మణకార్యం ఫీజులేకుండా చేస్తారేమోనని ఆశపడివచ్చినాను.

[అని కోపముతో వెళ్లిపోవుచున్నాఁడు.]

తృతీయాంకము.

౧. ప్రదేశము—నృసింహారావు పంతులుగారి సావిడి.

[నృసింహారావు పంతులుగారును, సుబ్బారావు పంతులుగారును ప్రవేశించుచున్నారు]

నృసిం—సుబ్బారావుగారూ! ఒకచిత్రముజరిగింది విన్నారా?

సుబ్బా—ఏమిచిత్రము?

నృసిం—నెలదినములనుంచి మనబాపిరాజుగారు నెలకుయిర్వైరూపాయలు జీతం చేసి భోగందాన్ని వుంచినారట!

సుబ్బా—ఆఁ! ఇది మహా ఆశ్చర్యంగావున్నదే! నిజంగానే ఆయన భోగందాన్ని వుంచుకొన్నారా? ఊరికేమీరు వేళాకోళానికన్నారా?

నృసిం—వేళాకోళానికికాదు నిజమేచెప్పుతూవున్నాను నేనున్ను నిన్నరాత్రి విని మొట్టమొదట నమ్మలేదు. తరువాత వాకబుచేస్తే నిజమని రూఢిగాతెలిసింది

సుబ్బా—ఆయన యెప్పుడూ పరస్త్రీలవంక మొగంయెత్తి ఐనా చూచేవాడు కాడే.

నృసిం—అవును ఆయన అలాంటివాడే. మొట్టమొదట నేను పనికి సిఫారసు చెయ్యడానికి సబుజడ్జీగారియింటికి తీసుకునివెళతానంటే, అక్కడయెప్పుడూ భోగంవాళ్లు వుంటారని వకపట్టాన వచ్చినాఁడుకాఁడు. తరువాత మెడలువిరిచి వకరోజు బలవంతంగా తీసుకువెళ్లినాను.

సుబ్బా—అప్పుడేమిజరిగింది?

నృసిం—సావిట్లో భోగంవాళ్లు కూర్చున్నపక్కకు దూరంగా ఐకమూలను కూర్చున్నాడు. వాళ్లు పాడుతూవున్నంతసేపూ వాళ్ల మొగంవంకనైనాచూడక్క తలవంచుకొని కూరుచున్నాఁడు.

సుబ్బా—తరువాత రోజూ ఆయనదర్శనానికి వెళుతూవచ్చేవారా?

నృసిం—వీధిలోనిలుచుని కనుక్కుని భోగంవాళ్లు లోపలలేరని కబురుతెలిసినతరువాత మరి లోపలికివెళ్ళేవారు. ఆయన వెళ్ళినతరువాత భోగంవాళ్లువస్తే మధ్యలేచిపోతే బాగుండదని విధిలేక ముళ్లల్లోకూర్చున్నట్టు కూర్చుండేవారు.

సుబ్బా—అటువంటివాడు ముండను యేలాగువుంచుకున్నాడండీ? ఇది మహా ఆశ్చర్యంగావున్నది.

నృసిం—చెప్తానువినండి. యివతలకు వచ్చినతరువాత అక్కడబోగంవాళ్లు వుంటారని వెళ్లడానికి సిగ్గవుతూవున్నదని నాతో వూరికే చెపుతూవుండేవాడు. ఇలా కొన్నాళ్లు జరిగినతరువాత పాటవింటే యేమని తలయెత్తకనే మెల్లిగా చెవియొగ్గిపాట వినమొదలు పెట్టినాఁడు. తరువాతకొంచెందగ్గిరగా కూర్చుంటేనేకాని పాటతిన్నగా వినపడదని కొంచెంకొంచెం యివతలకు జరగడం ఆరంభించినాడు.

సుబ్బా—పాటమాత్రము వింటూవుంటే యిబ్బందిలేదు మనముమాత్రం తాంబూలానికి వెళ్ళినప్పుడు వినడంలేదా?

నృసిం—అలాకొన్నాళ్ళు జరిగినతరువాత మొగంవంకచూస్తే యేమని యెవరూ చూడనప్పుడు నేత్రాభినయం చూడడానికి వాళ్ల మొగంవంకచూస్తూ యెవరయినా చూచినప్పుడు చూపుమళ్ళించుకుంటూ వుండేవాఁడు ఈప్రకారం కొన్నాళ్ళు జరిగినతరువాత మఱీవకరు చూస్తూవున్నాకానీ అందరూ చూడడంలేదా అని పాడేదాని అభినయం బాగా చూడ మొదలుపెట్టినాఁడు. క్రమక్రమముగా సంగీతమందలి అభిరుచి అధికమై సబుజడ్జీగారియింటికి తరుచుగా వెళ్లడంసాగించినాఁడు.

సుబ్బా—చూచినారా తఱుచుగా చూస్తూవుండడంచేత యెలాంటిమార్పు కలిగిందో!

నృసిం—అదియేమిమార్పు? చూడఁగా చూడఁగా అభినయమందు దృష్టిలేక దానిమొగం చూడవలెననే చూడ మొదలుపెట్టినాఁడు, కాని ప్రథమమందు ఆలా చూడడం అన్యాయమనితోచి బుద్ధిమళ్ళించుకుంటూ వుండేవాడుగాని రాగారాగా మాఱిపోయి వూరికే మొగంచూస్తే యేమిదోషం అని అందంచూచి ఆశ్చర్యపోవడముకు ఆరంభించినాఁడు.

సుబ్బా—అంతవరకు వచ్చినప్పుడు చెడిపోవడముకు సందేహంలేదు.

నృసిం—అలంకరించుకొనివచ్చి దీపమువెలుతురున పాడుతూవుంటే దానిమొగం అంతకంతకు మరింత అందముగా కనుపడుతూవుండేది తరువాత దానిపొందు యెంతసుఖముగా వుంటుందో అని బుద్ధిపుట్టిందట. యీసంగతంతా నాతో అతఁడు వెనుకచెప్పి తనబుద్ధి మళ్ళించుకున్నాననిన్నీ వాళ్ళయింటికిమాత్రము యెప్పుడూ వెళ్లననిన్నీ చేతిలో చెయ్యివేసినాఁడు ఇంతలో అతనికి సబుజడ్జీగారు కోర్టులో ప్లీడరుపని వేయించినారు.

సుబ్బా—పని అయినతరువాత యేమయినది?

నృసిం—పని అయినతరువాత సబుజడ్జీగారి అనుగ్రహంచేత డబ్బుకూడా దొరకడంఆరంభించినది బోగందానితో సంభోగం దోషమనితోచినా, మాటాడడంలో

యేమిదోషంలేదని ఆపాడేదానితో సరసాలాడడం ఆరంభించినాఁడు. ఇలాగుసరసా లెక్కువకావడంతోటే తక్కినవారు తెలుసుకుని కారువా పట్టించినప్పుడు దానిచేత ఆయనకు గంధంపూయించడం ఆరంభించినారు. ఆస్పర్శసుఖంవల్లస్వర్గం దొరికినట్టు సంతోషించి వక్కమాటు యెలాగైనా దానిపొందు పడయవలెనని రాత్రి దాని యింటికి సగందూరంవెళ్ళి పాపమనితోచి మళ్ళీవచ్చినాడని ఆయన స్నేహితుఁడే నాతో చెప్పినాఁడు.

సుబ్బా—తరువాత యేమయింది?

నృసిం—ఇట్లుకొంతకాల మాబోగముదాని మొగముచూచినప్పుడెల్లా ఆశపీడింపగా, పాపమని మనసుబోధించి నివారింపగా, తుదకు కామబాధకులోబడి పాప భీతివిడిచి చొరవచేసి వకసారి దానియింటికి వెళ్ళినాడట. అటుతరువాత అతణ్ని మనస్సు బహువిధాల చీవాట్లుపెట్టి బాధింపఁగా పదిదినములేమీ తోచకుండావుండి దానిసుఖం తలుచుగా చూస్తూవుండడంచేతనూ దాని మాయమాటలు పలుమాఱు వింటూవుండడంచేతనూ దానివలలోఁబడి నెలదినములనుంచి దాన్నిబహిరంగంగానే వుంచుకొన్నాడట

సుబ్బా—బాపిరాజుగారిని ఆయసబంధువులుయెవరూ కూకలువేసినారుకారా?

నృసిం—మొట్టమొదట కొన్నాళ్లు బంధువులకు మొగం కనపర్చకుండా తప్పించుకునితిరుగుతూ వుండేవాఁడు తరువాత కనపడి వారుచెప్పిన బుద్ధివిని మాటాడక వూరుకుండేవాడట' ఇప్పుడిప్పుడు బోగందాన్ని వుంచుకుంటే యేమిదోషం నేను మానననని తెగించి స్పష్టంగా చెపుతూవున్నాడట

సుబ్బా—వాళ్లవలలో పడ్డతరువాత మళ్లడంకష్టం ఇక చెడిపోతాఁడు

నృసిం—ఇక చెడిపోవడంయేమిటి? యిదివఱకే చెడిపోయినాడు డబ్బంతా దానికిదోచిపెడుతూవున్నాఁడు. ఈనెల్లాళ్లల్లోను రెండువందల రూపాయలు పాడు చేసినాఁడు పెళ్లాము మెడలోవున్న పట్టెడ కొట్టితీసుకొనిపోయి తాకట్టుపెట్టినాఁడు తండ్రిగారుసంపాదించిన వెండిచెంబులజోడు నిన్న వుదయాన్ని అమ్మివేసినాఁడు.

సుబ్బా—ఆరంభంగనుక పళ్ళూపయీ తెలియకుండా డబ్బు పాఱుచేస్తూవున్నాఁడు దానితల్లి మహాచెడ్డముండ

నృసిం—చెడ్డముండయేమిటి' ఇదివరకు యెందరు లక్షాధికారులను బిక్షాధికారులనుచేసి ముష్టిచెంబు చేతికిచ్చి గుమ్మంవద్దకు రాకుండా తరిమివేసింది? బాపిరాజుగారు బుద్ధిమంతులూ చదువుకున్నవారూ అని సంతోషిస్తూవుంటే తుదకీప్రకారందిగింది

సుబ్బా—ఇంక ముందేమవుతుందో ! యింతటితోనైనా బుద్ధితెచ్చుకుని మళ్ళు కోవడంవుత్తమం.

నృసిం—ఇకమళ్లడం అబద్ధం ఇదివఱకీవృత్తిలో ప్రవేశించినవారినందరినీ చూడడంలేదాయేమిటి? వీరియెక్కువేమిటి? రెండురోజులు పోయినతరువాత యిల్లూ వాకిలీకూడా అమ్ముకొని సమస్తపాడుపనులకూ లోబడి యిల్లూ వళ్లూ గుల్ల చేసు కుంటూ యెప్పుడోవకప్పుడు రోగాలచేత దేహంవిడుస్తాడు తరువాత పెళ్లాముతిండికి టికాణాలేకుండా ఫలానివాడి పెళ్లామునని ముష్టియెత్తుకొని బ్రతుకుతుంది

సుబ్బా—పోనియ్యండి వకసారి బాపిరాజుగారిని మనయింటికి పిలిపించి మొగము వాచేటట్టుగా రహస్యంగా చివాట్లుపెట్టి మళ్ళించడానికి ప్రయత్నంచేతాము వినక పోతే అతనిఖర్మము మనమేమిచేస్తాము? నాకుపనివున్నది వెళ్ళివస్తాను

[అని వెళ్ళుచున్నాఁడు]

---

౨. ప్రదేశము—పట్టణమందిరము.

[పెణషణ్ డ్ మునసఫగు భీమారావుపంతులుగారును, నృసింహారావుపంతులుగారును రామసోమయాజులుగారును మతిక్లొందఱును ప్రవేశించుచున్నారు.]

భీమా—ఏమండీ! ఈరోజున మూడుఘంటలకే సభఅని వర్తమానంపంపినా యింకా అందరూవచ్చినారుకారేమండీ! ఇంతేనా యింకాయెవరైనా వచ్చేవారున్నారా?

నృసిం—తమరు సభచేయిస్తామంటే రానివారెవరైనావుంటారా? అందరూవస్తారు. మీసభచెయ్యడం వుద్దేశమేమో నాకు తెలియదు

భీమా—మీరీమధ్య బోగంవాళ్ళ విషయంలోకాదా వూళ్ళోచాలాగడబిడ చేస్తూ వచ్చినారు, ఆవిషయంలో నేను మీ అందరికంటె యెక్కువ అనుభవం గలవాడిని గనుక నాకుతోచిన సంగతి చెప్పడానికి మిమ్మలినందఱినీ పిలిపించినాను

నృసి—తమరుమాప్రయత్నానికి అనుకూలంగాచెప్పుతారా? ప్రతికూలంగాచెపుతారా?

రామ—తప్పకుండావారు మాపక్షంగానే వాదిస్తారు వారు మీకు ప్రతికూలంగా గాకపోతే అనుకూలంగా చెపుతారా? లోకానుభవం గలవారందరూ మాపక్షంగానే మాటాడుతారు

భీమా—నేను యేపక్షంగా మాట్లాడేదీ అందరూవచ్చినతరువాతగాని చెప్పను. ఈలోగా మరివకసంగతి యేదైనా మాటాడుకొందాము.

రామ—మీరు పింఛన్ పుచ్చుకొని అప్పుడే రెండేళ్ళు కావచ్చినదికాబోలును. మీరుమునసఫీ మహాబాగాచేశారు.

భీమా — ఈజనపరితో రండేళ్లమీద మూడుమాసములయినది. పనిలోవున్నప్పా డేమీ తెలిసిందిగాదు మునసఫీ చేసేకాలంలో నేను నెలకు ఫదివేలు సంపాదించేవాణ్ని. పని మానుకునేవరకు పూర్వం సంపాదించినది వక్కగుడ్డిగవ్వలేదు ఇప్పుడింకా నాకు రెండువేలరూపాయల రుణాలున్నవి.

రామ — ఎంత సంపాదించినాకానీ మీరెవరినీ రొష్టుపెట్టి పుచ్చుకునేవారుకారు

భీమా — నిర్బంధపరిస్తేనేకాని యెప్పుడూ డబ్బుయివ్వరు ప్లీడర్లందరితోనూ స్నేహంగావుండి వాళ్ళుయేమి అల్లరిచేసినా మాటాడేవాణ్నికాను. అందుచేతవక్క మోస్తరుగా అంతకాలం సాగివచ్చినది

రామ — శివిల్‌కోర్టుకు యెదుట మీకచేరివుంటూవున్నా యేమీలక్ష్యంలేకుండా అంతకాలము సాగిరావడంచూస్తే మీరు బహుజాగ్రతగా పనిచేసినట్టుకనుపడుతుంది.

భీమా — జాగ్రతయేమిటి? నేను సాధ్యమయినంతవరకు న్యాయమయినపక్షముననే డబ్బు పుచ్చుకుని జడ్జిమెంటు హైకోర్టుకువెళ్ళినా తిరిగిపోకుండా వుండేటట్టువ్రాసే వాణ్ని. చిల్లరగా పుచ్చుకున్నంత లాభము మరి యెందులోనూలేదు. ఇచ్చేవాడికీ కష్టంగావుండదు పుచ్చుకునేవాడికీ కావలసినంత డబ్బువస్తుంది నేను పిటీషను వక్కంటికి రూపాయీ అర్ధా పావలా చొప్పున పుచ్చుకొన్నా ఫక్తుపిటీషనులలో రోజుకు ముప్ఫయిరూపాయలకు తక్కువలేకుండా కళ్లచూసేవాణ్ని. నేను లంచం పుచ్చుకుంటానని హైకోర్టు జడ్జీలకు తెలుసును, శివిల్‌జడ్జీకి తెలుసును. అయినా నేను యెప్పుడూ దొరికేవాణ్నికాను. నాలుగూ మూడూ లంచంయిచ్చేవాళ్ళు ఫిర్యాదుచేసు కోరు. ఫిర్యాదుచేసుకున్నా రుజువుపర్చడంమహాకష్టం ఎదురు ఫిర్యాదుచేసినవాడికే శిక్ష అవుతుంది.

నృసి — అరుగో మనవారంతా వస్తూవున్నారు

[పది పండ్రెండుగురు పెద్దమనుష్యులు ప్రవేశించుచున్నారు]

రామ — అందరున్నూ వచ్చినారు వేగిరం యీమీటింగు విషయం చెప్పివెయ్యండి మళ్ళీ చీకటిపడుతుంది.

భీమా — (లేచినిలుచుండి) నాయందు దయచేసి పెద్దమనుష్యులంతా దయచేసి వున్నారు మీరుచేసే సభవిషయమై రెండుమాటలు మనవిచేసుకుంటాను ఈవిషయంలో నాకువున్న అనుభవం మీలో యెవరికీలేదు. నేను మునసఫీచేసే కాలంలో వక్కొక్క నెలలో యిరవై వేలరూపాయిలు సంపాదించానన్నా నమ్మవలెను? అంతడబ్బుసంపాదించి నా యింకా సంపాదించవలెననేవుండేది. నాడబ్బంతా ముండలకింద ఖర్చుపెట్టేవాణ్ని అప్పుడు యెవరుచెప్పినా వినక భోగందాన్నిచూస్తే నాకు స్వర్గందొరికినట్టు వుండేది.

అప్పుడు వాళ్ళమాయలోబడి లోకం తెలిసేదేకాదు దానికి ఫలం డబ్బంతాపోయి రుణాలపాలయి వుండడమే కాకుండా రోగాలచేత వళ్ళంతా పాడుచేసుకొని యిప్పటికీ బాధపడుతూ వున్నాను. ఈబాధచూస్తే వొక్కొక్కప్పుడు దేహంవిడిస్తే బాగావుంటుందని తోస్తుంది నిర్దోషులయిన నాకొడుకులు నాదోషంచేత వచ్చిన జాడ్యాలచేత ముగ్గురు వరుసగాపోయినారు నాభార్య బ్రతికివున్నంతకాలమూజాడ్యాలచేత బాధపడుతూనేవుండేది ఇప్పుడు నేనుయీలోకంవదిలిపెట్టడానికి సిద్ధంగా వున్నాను. వెళ్ళేటప్పుడు పాపంవొకటితప్ప వెంటవచ్చేది మరియేదీ కనపడడంలేదు. కాస్త దేహంలో జబ్బువచ్చినప్పుడల్లా మరణం జ్ఞాపకంవచ్చి నేను పడేబాధ యింతంతని చెప్పశక్యముకాదు కాబట్టిమీరు నాబుద్ధివిని భోగంవాళ్ల సహవాసం మానివేస్తారని మిక్కిలీ కోరుతున్నాను అందువల్ల మీకు ఇహపరములు రెండూకలవు

నృసి— వారుబహుబాగా చెప్పినారు వారుపెద్దలుగనుక అందరూ ఆప్రకారం నడుచుకుంటే సర్వోత్తమముగా వుంటుంది.

రామ— మేము చేసేపని అక్రమమయినదని మాకూ తెలుసును. అయితే పడుచుతనంలో వుండడంచేతనూ అలవాటుపడడంచేతనూ వకపట్టాన మానలేకుండా వున్నాము. మీరు మీ అనుభవంచేత సమస్తకష్టములనూ తెలుసుకొని మాకు హితం చెప్పుతూ వున్నారు గనుక సాధ్యమయినంతశీఘ్రంగా మావృత్తినుంచి మళ్ళుకుంటాము

భీమా— మీకీబుద్ధి స్థిరంగా వుండేటట్టు చేయవలెనని నాయిష్టదైవమును నిత్యమూ ప్రార్థిస్తూవుంటాను.

[అని సభచాలించుచున్నారు.]

సంపూర్ణము

